

Майовець Я.М.

асистент,

Львівський національний університет імені Івана Франка

ГЕНЕТИЧНО-МОДИФІКОВАНЕ АГРАРНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО: ЗА І ПРОТИ

Забезпечення базових потреб населення у харчових продуктах масового споживання передбачає використання різноманітних стратегій. Однією із таких стратегій є виробництво трансгенних харчових продуктів. Втручаючись в геном рослин, вчені прагнуть вирішити проблеми продовольчого забезпечення і голоду у світі. Це означає, що стратегічні перспективи інноваційного кількісного збільшення виробництва аграрної продукції ґрунтуються не лише на пропозиції натуральних продуктів, але і використанні їх заміників. Наприклад, поширення набувають продукти, які штучно синтезовані з ГМ дріжджів (сир і яйця), свинина (із вівса та бобів або водоростей). Варто зауважити, що Біл Гейтс інвестував мільйони доларів на розробку і виготовлення гамбургеру, що не містить м'яса. Загалом глобальний ринок штучно синтезованих рослинних заміників, який зараз оцінюється у 1,8 млрд дол., до 2020 року, за прогнозами, сягне 2,2 млрд дол [5].

У США в 1994 р. вперше з'явилися генетично модифіковані помідори, а у 1995 році для комерційного продажу запропоновано сою. В наступні періоди кількість продуктів із заданими бажаними ознаками почала вимірюватися десятками, а промислове виробництво ГМ-рослин розпочалося в країні у 1996 році, коли під цими культурами було засіяно 1,7 млн. га. У 2016 р. 23 країни світу вирощували ГМ сільськогосподарську продукцію і реалізували понад 100 її сортів [3].

Незважаючи на складнощі трансформаційного періоду в Україні, активне дослідження технологій генетично-модифікованого виробництва, що розпочалося наприкінці ХХ століття, продовжується до останнього часу. Випробовуються генетично модифіковані сорти цукрових буряків, кукурудзи, ріпаку, сої, соняшнику. Етап невизначеності і настороженості щодо ГМО змінюється у бік зацікавленості можливостями сучасних біотехнологій. Лідером у дослідженні є Всеукраїнський інститут селекції, створений у 1999 році. Він спеціалізується на створенні і широкомасштабному впровадженні нових сортів рослин, гербіцидів і кормів [6].

Висока результативність біотехнологій ґрунтується на аналізі завдань рослинницької галузі, потреб ринку, існуючих тенденцій та високій науковомості як селекційного процесу так і процесу виробництва. Оперативне просування нових гібридів здійснюється при безпосередньому контролі селекціонерів, без залучення посередників, що забезпечує збереження властивостей гібридів та високій якості насіння.

Біотехнології не лише збільшують урожайність сільськогосподарських культур, вони дозволяють уникнути колосальної втрати урожаю від забур'яненості. Наприклад, здійснювані упродовж тривалого періоду часу

дослідження показали, що забур'яненість цукрових буряків на 40% знижує їх урожайність [4].

Як засвідчує практика, зараз конкуренція між постачальниками на ринок ГМО-продукції відбувається за рівнем генетики, в основі якої закладено показник урожайності гібридів. Однак агровиробники прагнуть не просто високого урожаю, а кращого фінансового результату. Фермери не хочуть дешевого насіння, вони прагнуть отримати гібриди, які невибагливі в догляді, потребують менші витрати на технологічні операції після збору досушування і доробку.

Одним із лідерів на ринку гібридів кукурудзи в Україні є компанія «Маїс». На демонстраційних полігонах гібриди селекції цієї фірми перетнули рубіж у 100 ц/га. Селекція і генетика відбуваються під дією двох чинників: зміни клімату і створення гібридів з коротким терміном вегетації [2].

Однак, світове виробництво генетично-модифікованої продукції наштовхується на цілий ряд обмежувальних чинників. Як засвідчує практика, визначальними із них є недостатність науково-обґрунтованої інформації про гарантії безпечності ГМО для людини. Це зумовлює поширення громадського руху за створення зон, вільних від ГМО.

Сумніви щодо якості трансгенних продуктів мають під собою реальну основу. Групою німецьких біологів був проведений експеримент, що дозволяє відстежити шлях змінених генів рослин в організмі савця – позначені гени виявляли скрізь: в шкірі, крові, сечостатевої системі. Впроваджені в організм, вони працюють за власною програмою. Прогнози для людини невтішні: зростання онкологічних захворювань, генетичних каліцтв, безпліддя, алергія, винищення окремих видів рослин і тварин. Однак подальші наукові дослідження блокуються транснаціональними компаніями. Під їх тиском фінансування проекту було припинено. За образним висловом голландського дослідника «нами керує рука диявола і нам залишається тільки чекати [7].

В Україні ситуація з вирощуванням ГМ-рослин теж залишається невизначеною. З одного боку, закон ніби забороняє цим займатись, а з іншого до третини полів засіяна ГМ-культурами, заявляє віце-президент НААНУ М Мельничук [9]. В результаті незаконного і неконтрольованого вирощування ГМО, сільськогосподарські культури поширилися по Україні. За експертними даними близько 1 млн га українських земель засіяні трансгенним насінням: 50% соя, 20% кукурудза, решта – картопля і буряки. В той же час, жодного офіційного зареєстрованого генетично модифікованої сільськогосподарської культури в Україні немає.

У грудні 2009 року Полтавастандартметерологія – державна установа, що сертифікує і контролює стандарти на харчові продукти, провела вибіркочу перевірку заморожених пельменів. Виявилось, що 70% із них містять генетично-модифіковану сою, в той час як етикетка вказувала, що вони без ГМО [8]. В Україні немає контролю за вмістом ГМО в продуктах. Для того щоби знівелювати такий контроль, лобісти трансгенної продукції почали маркувати позначкою «без ГМО» все: воду, сіль, соду тощо [10]. Обстеження засвідчують, що 70 популярних на українському ринку марок дитячого

харчування містять ГМО, а близько третини реалізованої в торговельній мережі кави теж є генетично модифікованою [11].

В умовах загострення світової продовольчої кризи, наявності мільйонів голодуючих, або тих, хто недоїдає, інноваційний розвиток аграрного підприємництва має поза сумнівом бути спрямований на виробництво (збільшення) основних базових сільськогосподарських культур, здатних вирішити ці проблеми. Це передбачає розширення виробництва трансгенної продукції. Однак варто запам'ятати і взяти до уваги слова академіка В. Гейця про те, що світова парадигма організації технологічного та суспільного розвитку, яка до цього часу покладається на ідеологію прогресу, має нерозв'язані в межах звичайної еволюції суперечності, йдеться про відсутність ієрархічних структур, здатних зняти структурні кризи, а також про посилення антропогенних навантажень, котрі досягли мети, за якої подальший розвиток економіки втрачає сенс» [1].

Висновки. На наш погляд, як один із напрямів інноваційного розвитку, виробництво генетично-модифікованої продукції збережеться на тривалу перспективу. Це пов'язано з нестабільністю і циклічністю агробізнесу, а отже і постійними локальними і глобальними продовольчими кризами та загрозою голоду. Однак настороженість до ГМО і його несприйняття, будуть існувати навіть тоді, коли науково буде доведено їх нешкідливість. Людський організм є суто індивідуальним і найменші прояви його збою в різноманітних варіантах будуть сприйматися як дія трансгенів. Продукти ГМО завжди будуть залишатися їжею бідних або тих, хто не знає про їх наявність у своєму харчовому раціоні. В будь-якому випадку успіху аграрному підприємству в Україні в цьому напрямку шукати не варто. Обравши його, як визначальний напрям інноваційного розвитку агробізнесу, ми завжди будемо в ролі наздоганяючого аутсайдера, оскільки дослідження в галузі генної інженерії через брак фінансових ресурсів організувати надто складно, а надіятися на щирість транснаціональних компаній стосовно якості трансгенних продуктів є справою марною.

Список використаних джерел:

1. Базилевич В.Д. Інноваційна парадигма розвитку економічних досліджень на феноменологічній основі // Економічна теорія, 2010. – № 4. – С. 107.
2. Генетика як рушій прогресу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://agronews.ua/node/74069>.
3. ГМО чи органічне виробництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://a7d.com.ua/plants/1181-gmo-chi-organichne-virobnictvo.html> (дата звернення 18.12.2016). – Назва з екрану.
4. Сурник Л. Біотехнології – шанс чи вибір // Дзеркало тижня. – 2002, 16 листопада, № 44. – С. 14.
5. Шубравська О.В. Розвиток агропродовольчого виробництва України: завдання і виклики // Економіка АПК. – 2016. – № 4. – С. 7.
6. Електронний ресурс. – Режим доступу: uk.m.wikipedia.org
7. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.zadavam.pp.ua/276-gmo-v-ukrayini-svt.html>
8. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/agronomiia-siogodni/1023-scho-my-znaiemo-pro-gmo.html>

9. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.agrotimes.net/youmals/article/gmo-v-kontecsti-evroitegraciyi> 12.01.2015

10. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.dossier.org.ua/ecolog-situaciya-z-gmo-v-ukrajini-kritchna>

11. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://lyceum11.at.ua/index/guot_grinpis_guot_oprilyudnic_chorniy_spisok_virobniciv_gmo_productiv/0-23

Рубаненко І.М.

аспірант,

Центральноукраїнський національний технічний університет

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ТА ЗМІЦНЕННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Прогресивний розвиток економіки України, конкурентоспроможність її галузей, підприємств та організацій залежить, в першу чергу, від кількісних і якісних характеристик людських ресурсів та майбутнього розвитку й використання кадрового потенціалу. Оскільки, кадровий потенціал значною мірою впливає на результати господарської діяльності підприємства, в тому числі й торговельного. Відповідно, вивчення особливостей та оцінка кадрового потенціалу є одним із найважливіших напрямів діяльності торговельних підприємств. Суттєво впливають на розвиток кадрового потенціалу торговельної галузі правильність побудови структури організації, кількісних і якісних показників персоналу, так як саме працівники є головною силою і надбанням підприємств, від умінь, знань та рішень яких залежать концентрація капіталу, розширення мережі структурних підрозділів, видів послуг, використання нових методів і прийомів менеджменту тощо.

Різноманіття поглядів на формування, діагностику, управління, розвиток та ефективне використання кадрового потенціалу підприємств торгівлі висвітлені у працях таких вчених: Л. Д. Гармідер, І. А. Маркіна, Н. С. Краснокутська, В. А. Віннікова, І. Л. Павлик, О. О. Тимохіна, Л. В. Дробиш, Ю. В. Карпенко та ін. Незважаючи на те, що дослідження питань, які стосуються всебічного розвитку кадрового потенціалу торговельних підприємств широко розглядаються багатьма науковцями, досить актуальною залишається розробка ефективних напрямків зміцнення кадрового потенціалу у відповідності до реалій функціонування торговельної галузі.

Метою наукового дослідження є розробка дієвих шляхів розвитку кадрового потенціалу торговельних підприємств.

В першу чергу варто відзначити, що в умовах розвитку ринкових відносин торгівля, як важлива складова сфери економіки України, набуває дедалі більшого розвитку, а споживчий ринок характеризується високим рівнем насиченості продовольчими та непродовольчими товарами, стабільним їх